

26. 9. 2018

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Smluvní pokuta aneb Na co si dát při jejím sjednání pozor

Smluvní pokuta tvoří zajímavý a pro věřitele velmi lákavý prostředek, jak zajistit, resp. utvrdit, svou pohledávku za dlužníkem. Při jejím sjednávání však hrozí několik rizik, na která je nezbytné při jejím sjednávání pamatovat. S ohledem na dosavadní rozhodovací praxi v případech posuzování a vymáhání smluvních pokut, vznikl tento článek, který si klade za cíl upozornit, zejména laickou veřejnost, na nejčastější chyby při sjednávání smluvních pokut.

Nejprve však k základům, tedy informaci, co se vlastně rozumí pod pojmem „smluvní pokuta“. Jedná se o institut, který je v občanském zákoníku, (z.č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) upraven v §§ 2048 - 2052, a to v oddílu zabývajícím se tzv. utvrzením dluhu. Ten je odlišný od institutu např. ručení, finanční záruky nebo zástavy, které se považují za instituty zajišťovací. Smluvní pokuta (společně ještě s uznáním dluhu) si klade za cíl spíše preventivně donutit dlužníka ke splnění svého dluhu a pro případ, že k němu nedojde, stanovit částku, která však nebude sloužit úplně jako sankce, ale spíše jako případná paušální náhrada potenciální způsobené škody. Pro věřitele je pak zajímavé, že případnou způsobenou škodu není nezbytné prokazovat, neboť nárok na úhradu smluvní pokuty vzniká i bez způsobené škody. Nejčastějšími formami smluvní pokuty je pokuta jednorázová - která se v zásadě dále nezvyšuje - a pokuta plynoucí - která naopak narůstá s každým dnem, týdnem nebo měsícem trvání porušení povinnosti.

Smluvní pokuta se tak skutečně jeví pro věřitele jako velmi přijatelný institut, který může dlužníka donutit stát si za svými dluhy a tyto řádně plnit. Je však nezbytné pamatovat na základní rizika, která mohou nastat při jejím sjednávání. Jsou jimi zejména:

- a) neurčitost smluvní pokuty,
- b) nejasné určení utvrzovaného dluhu,
- c) nepřiměřenost smluvní pokuty,
- d) rozpor smluvní pokuty s dobrými mravy.

A. Neurčitost smluvní pokuty

Při sjednávání ustanovení o smluvní pokutě je nezbytné pamatovat na to, aby smluvní pokuta byla

dostatečně určitá. To zejména platí při sjednávání její výše (není vhodné sjednávat více smluvních pokut stejné povahy k zajištění jedné povinnosti), způsobu jejího určení (např. 10% z dlužné částky, jistiny, poskytnuté zápůjčky denně, měsíčně, týdně, ročně apod.), sjednání její splatnosti (po výzvě, automaticky, určitým datem). Vhodné je také neužívat přehršel zkratek, a když už, tak spoléhat spíše na ty dávno zaběhlé (např. p.a. = per anual = ročně, p.m. = per mensem = měsíčně, p.d. = per diem = denně). Dále je možné doporučit zakotvení smluvní pokuty v samostatném ustanovení.

B. Nejasné určení utvrzovaného dluhu

Stabilní a dlouhotrvající rozhodovací praxí soudů se prolíná zásada jednoznačného určení utvrzované povinnosti. Obecně to znamená, že pokud volím do smlouvy ustanovení o smluvní pokutě, musím jasně specifikovat, při porušení jaké povinnosti na ni vzniká nárok, resp. kterou povinnost utvrzuje. Obecně tak není možné užít ustanovení, která pouze genericky odkazují na porušení povinností „*vyplývajících z této smlouvy*“, neboť tato formulace již byla soudy několikrát označena za neurčitou a nejasnou.

C. Nepřiměřenost smluvní pokuty

Dalším rizikem, které hrozí při sjednávání smluvních pokut, je odhad její (ne)priměřenosti a případně pak také související rozpor s dobrými mravy. Tyto dvě vlastnosti však dle našeho názoru nelze zaměňovat, či z jedné usuzovat na existenci té druhé. Platí tedy, že ne každá smluvní pokuta, která by nakonec mohla být posouzena jako nepřiměřená, je automaticky také v rozporu s dobrými mravy.

Obecně dále platí, že při zkoumání přiměřenosti je nezbytné vycházet z konkrétních okolností každého jednotlivého případu. Zatímco tak v případě, kdy smlouva uzavřená např. se spotřebitelem, která stanoví smluvní pokutu při porušení povinnosti vrátit poskytnutou finanční hotovost ve výši 1% denně z dlužné částky, může být posouzena soudem s přihlédnutím k dalším okolnostem (např. sjednané ručení, zástava nemovitosti, úroky z prodlení) jako nepřiměřená, stejná výše smluvní pokuty sjednaná mezi podnikateli, kteří riskují v obchodním vztahu své dobré jméno, pověst či majetek už pak nepřiměřená být nemusí. Jako podklad pro posouzení, zda je smluvní pokuta přiměřená či nikoli, může sloužit např. dosavadní bohatá rozhodovací praxe soudů. Při přiměřenosti smluvní pokuty je však vždy nezbytné pamatovat na specifika jednotlivého případu, zákon kritéria posuzování nestanoví – porovnávat se tak bude nejen poměrná výše smluvní pokuty k dlužné částce, ale případně také vzájemná výše smluvních pokut a jimi zajišťovaných závazků, povaha utvrzovaných povinností, možná zajištění dluhu uvedená ve smlouvě, hrozící škoda vzniklá porušením povinnosti apod. – nikoli však sociální a hmotné poměry dlužníka či věřitele.

Pokud věřitel odhadne výši smluvní pokuty nesprávně a tato bude soudem v budoucím řízení považována za nepřiměřenou, stanovuje občanský zákoník možnost tzv. moderace smluvní pokuty soudem, tedy její snížení s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí. Nutno poznamenat, že moderace soudu probíhá na návrh dlužníka.

D. Rozpor smluvní pokuty s dobrými mravy

Další vlastnost, kterou musí ujednání o smluvní pokutě splňovat, je její soulad s dobrými mravy. Máme však za to, jak uvedeno výše, že rozpor je nezbytné posuzovat nezávisle na určení přiměřenosti smluvní pokuty. Mohou tak nastat případy, kdy smluvní pokuta, která je nepřiměřená, není v rozporu s dobrými mravy – neboť tu např. byl důvod pro stanovení její výše v tomto rozsahu a nejednalo se o rozpor s dobrými mravy – a stejně tak může existovat smluvní pokuta, která by byla přiměřená, nicméně byla sjednána za podmíněk, které jsou zcela jistě v rozporu s dobrými mravy.

Rizikem při sjednání smlouvy v takové výši, že se jeví již v rozporu s dobrými mravy, je absolutní neplatnost takového ujednání, a to s ohledem na úpravu obsaženou v §580 a §588 občanského zákoníku. Zásadní však je, aby rozpor s dobrými mravy působil již v době uzavírání ujednání o smluvní pokutě.

Do budoucna zbývá ještě soudně zodpovědět otázku, kdy již bude určitá výše smluvní pokuty považována nejen za nepřiměřenou, ale také za nemravnou.

Závěr

S ohledem na veškeré výše uvedené vyplývá, že institut smluvní pokuty se skutečně může jevit pro věřitele velmi lákavě. Vždy je však nezbytné pamatovat na to, že spolu s ujednáním o smluvní pokutě hrozí také riziko případného soudního sporu, zejména pokud tato nebude sjednána s přihlédnutím k výše nastíněným rizikům. Z toho důvodu tak vždy doporučujeme řádně přehodnotit znění smluvních pokut a ujistit se, že takové ujednání nezpůsobí více škod, než jaké jsou jeho výhody.

Mgr. Lucie Šimková,
právník

[Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneri s.r.o.](#)

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice - Dražkovice

Velké náměstí 1
500 03 Hradec Králové

Truhlářská 1108/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 466 310 691
Fax: +420 466 310 691
e-mail: advokati@advokatijelinek.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)

- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)